

Witczak, Włodzimierz

"Lubelskie Towarzystwo Lekarskie 1874-1951", Stanisław Kowalczyk, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Prace Wydziału Biologii, Monografie t. XI, Warszawa-Łódź 1987 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 80/3, 633-634

1989

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

(por. m. in. L. Heilmeyer, „Lebenserinnerungen”, hrsg. I. Heilmeyer, Stuttgart—New York 1971; H. Graf von Lehdorff, Ostpreussisches Tagebuch. Aufzeichnungen eines Arztes aus den Jahren 1945—1947, München 1961; H. Voss, „Z pamiętnika profesora Reichsuniversität Posen”, oprac. K. M. Pospieszalski, „Przegląd Zachodni” 1955, nr 12, s. 275—298). Wspomnienia Josefa Strödera (obecnie emerytowanego profesora pediatrii Uniwersytetu w Würzburgu) obejmują zasadniczo okres od marca 1942 do późnej jesieni 1944 roku, choć wiele miejsca poświęcono także wcześniejszym latom nauki i studiów lekarskich autora we Fryburgu i Düsseldorfie oraz służbie wojskowej w Luftwaffe. Z wojska młody, 30-letni pediatra skierowany został przez Ministerstwo Lotnictwa do Krakowa w celu zorganizowania tam niemieckiej kliniki dziecięcej. Stolica Generalnego Gubernatorstwa, jej zabytki, historia i mieszkańcy wyraźnie zafascynowały Strödera, i to w sposób trwały. Swój obraz Krakowa autor bardzo trafnie ujął w słowach „to miasto będzie przez całe życie szło za mną”. Stosunki niemieckiego lekarza z polskimi współpracownikami szybko ułożyły się dobrze, a nawet przyjaźnie, niewątpliwie dzięki jego przekonaniom politycznym i religijnym. Zdecydowanie przeciwny narodowemu socjalizmowi, katolik, nie uznający podziałów rasowych, zyskał sobie dobrą opinię i zaufanie polskiego środowiska, nie tylko lekarskiego. Taka postawa Niemca, bacznie obserwowanego przez miejscowe władze, spowodowała w końcu formalne oskarżenie o *Polenfreundschaft* — stąd tytuł pamiętnika. Ströder z dużą sympatią pisze o wielu lekarzach-Polakach, wspomina m.in. profesora Ksawerego Lewkowicza oraz doktorów Tadeusza Nowaka, Juliana Aleksandrowicza (późniejszego profesora) i Stanisława Muchę. Osobne rozdziały pamiętnika dotyczą profesora Józefa Kostrzewskiego, specjalisty chorób zakaźnych oraz Franciszka Gröera, profesora pediatrii Uniwersytetu Lwowskiego. Sporo miejsca zajmuje opis „Sonderaktion Krakau”; wprawdzie autor nie był jej naocznym świadkiem lecz przedstawił to wydarzenie z dużą dokładnością i nie bez wyraźnej dezparobaty dla poczynań władz hitlerowskich wobec nauki polskiej. Interesujące są też uwagi Strödera o generalnym gubernatorze Hansie Franku oraz o antypolskich zarządzeniach okupacyjnych dotyczących lecznictwa. Najistotniejsze w książce są jednak wspomnienia o codziennej pracy pediatry w klinice, o bezpośrednich związkach z polską medycyną i mieszkańcami Krakowa. Ostatnie miesiące wojny spędził autor w Jenie, a następnie nadzorował opiekę lekarską nad dziećmi z wielu krajów Europy w byłym obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie. W późniejszych latach odnowione zostały kontakty pamiętnikarza z krakowskim środowiskiem lekarskim. M. in. w roku 1977 był honorowym gościem Szpitala Dziecięcego w Krakowie z okazji setnej rocznicy powstania tej instytucji. 18 października 1978 roku za swoją postawę i zasługi profesor Josef Ströder wyróżniony został, jako pierwszy Niemiec, tytułem doktora *honoris causa* krakowskiej Akademii Medycznej. „Przeszłość ta — jak zauważył pamiętnikarz — nie może bowiem zostać przekreślona dlatego tylko, że już się skończyła”.

W. W.

Stanisław Kowalczyk, *Lubelskie Towarzystwo Lekarskie 1874—1951*, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Prace Wydziału Biologii, Monografie t. XI, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa — Łódź 1987, s. 133, ilustr.

Jest to zarys dziejów Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego. Założone w 1874 r., po kilkuletnich staraniach miejscowych lekarzy, powstało ono jako drugie prowincjonalne towarzystwo lekarskie w Królestwie Polskim (po Towarzystwie Lekarskim w Płocku, utworzonym w 1872 r.). Pomimo regionalnego zasięgu prowadziło różnorodną i znaczącą działalność: regularne posiedzenia z wygłaszaniem referatów i demonstrowaniem przypadków chorobowych, utrzymywanie kontaktów z lekarzami i organizacjami lekarskimi w kraju i za granicą, udział w wielu przedsięwzięciach społecznych, ekonomicznych i kulturalnych. Jego członkowie publikowali liczne prace naukowe we

własnych wydawnictwach Towarzystwa i innych czasopismach fachowych. Ważną formą aktywności zrzeszonych w nim członków było uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych zjazdach i kongresach lekarskich. W działalności naukowej Towarzystwa istotną rolę pełniła gromadzona niemal od chwili jego powstania biblioteka fachowa (do 1939 r. liczyła ona około 14 tysięcy tomów). Znaczna część owych zbiorów uległa rozproszoniu w latach okupacji; pozostałe książki przyjęła w 1950 r. nowopowstała biblioteka Akademii Medycznej w Lublinie. Po kilkuletniej wojennej przerwie Towarzystwo wznowiło działalność 17 grudnia 1944 r., lecz stopniowo ograniczono ją do zagadnień ściśle naukowych. Zdaniem autora na tym ograniczeniu zaważyło utworzenie w Lublinie Wydziału Lekarskiego UMCS. Wielu pracowników naukowych Wydziału zostało członkami Towarzystwa. M. in. na zebraniu reaktywującym przyjęto prof. Feliksa Skubiszewskiego, chirurga, późniejszego prezesa Towarzystwa w latach 1947—1948 oraz pierwszego rektora Akademii Medycznej w Lublinie w latach 1950—1959.

Ważną dziedziną prac Towarzystwa, zwłaszcza w okresie zaboru, było zwalczanie chorób zakaźnych — udział w szczepieniach przeciwospowych, walka z epidemiami cholery w latach 1892—1915, ograniczanie epidemicznych skutków działań wojennych lat 1914—1920. Znaczne były zasługi Towarzystwa dla podniesienia stanu sanitarno-higienicznego miasta Lublina, szczególnie dla założenia sieci wodociągowej w końcu XIX w., a także współorganizacja i uczestnictwo w wystawie rolniczo-przemysłowej w 1901 r. i wystawie higienicznej w 1908 r. Ponadto już w 1876 r. staraniem Towarzystwa otwarto pierwsze ambulatorium, udzielające bezpłatnej pomocy lekarskiej niezamożnym chorym. W latach późniejszych powstały trzy dalsze ambulatoria przyszpitalne, a liczba udzielanych w nich porad sięgała 10 tysięcy rocznie. Towarzystwo opracowało kilka projektów organizacji służby zdrowia w gminach (żaden nie został zrealizowany), prowadziło też działalność społeczno-oświatową, organizowało popularnonaukowe odczyty, pomoc dla szkolnictwa, wspierało polski przemysł medyczny i udział lekarzy w życiu politycznym kraju. Znamienne jest, iż pierwszym ministrem powołanego dekretem Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego Ministerstwa Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy został dr Witold Chodźko, neurolog i psychiatra, czynny w Lublinie w latach 1901—1907 (pełnił funkcję bibliotekarza Towarzystwa). Inną znaną postacią w życiu politycznym Lublina był dr Mieczysław Biernacki, działacz niepodległościowy i publicysta, w latach 1935—36 prezes Towarzystwa.

W pracy zabrakło dokładnej daty formalnego zaprzestania prac Towarzystwa (podano tylko datę roczną — 1951), w związku z utworzeniem Polskiego Towarzystwa Lekarskiego. W nowej strukturze organizacyjnej Lubelskie Towarzystwo Lekarskie stało się Oddziałem Wojewódzkim PTL, jednakże z zachowaniem swojej dotychczasowej nazwy, co stanowiło potwierdzenie i uznanie znaczącego dorobku naukowego, społecznego i kulturalnego Towarzystwa.

Uzupełnienie pracy stanowią aneksy (listy składu zarządów Towarzystwa, członków honorowych i rzeczywistych oraz korespondentów i wspierających (spisy te są niestety obarczone licznymi błędami korekty).

Praca wyposażona jest w bogatą bibliografię, obejmującą blisko 250 pozycji.

W. W.

Zapiski opracowali: Marian Dygo (M. D.), Halina Górska (H. G.), Michał Kopczyński (M. K.), Jerzy Skowronek (J.S.), Andrzej Szware (A.S.), Waclaw Urban (W.U.), Włodzimierz Witczak (W.W.), Andrzej Wyrobisz (A.W.).